

8. Maragliano R. Manuale di didattica multimediale. Roma-Bari: Laterza, 1994.
9. Morcellini M., Abruzzese A. La città della comunicazione. Roma: SEAM, 1996.
10. Pantò E., Petrucco C. Internet per la didattica. Milano: Apogeo, 1998, pp. 9-15.
11. Porcelli G. Computer e Glottodidattica. Padova: Liviana, 1988, pp. 124-178.
12. Rossini Favretti R. Il computer nell'apprendimento e nell'auto-apprendimento linguistico. Bologna: Monduzzi, 1992, pp. 173-181.
13. Stoian S. Educație și societate. București: Editura Politică, 1971. 132 p.
14. Torriani F. Multimedialità e didattica. Torino, 1996.
<http://www.mediamente.rai.it/biblioteca/biblio.asp?id=341&tab=int> (vizitat la 08.02.2018).

Importanța pragmaticii pentru producerea limbajului în contexte sociale

L'importanza della pragmatica nell'uso sociale del linguaggio

**Uliana Culea, lector universitar,
Catedra de filologie romanică,
Facultatea de Limbi și Literaturi
Străine,
UPS „Ion Creangă”, Chișinău**

Rezumat

Noile tendințe în educație configurează emergența unui nou mod de producere a cunoașterii, care se bazează nu atât pe evoluția strictă din domeniul epistemologic, cât pe transformarea societății contemporane. Acest nou mod de producere a cunoașterii este de esență pragmatică, centrat pe *rezolvarea de probleme*, formarea socială, care se angajează nu doar pe criteriile tradiționale, de tip academic, ci și pe cele specifice practicii. Pragmatica stă la temelia unei concepții filosofice pentru care realitatea nu este ceva imuabil, static, închis, ci este proces, devenire, creație continuă, deci un curs de fapte în plină desfășurare.

Cuvinte-cheie: pragmatica, act de limbaj, context, performanță, enunț, discurs.

Riassunto

Le nuove tendenze nell'educazione configura l'emergenza di un nuovo modo di produrre conoscenze che si basa non tanto sulla rigorosa evoluzione del campo epistemologico, quanto sulla trasformazione della società contemporanea. Il nuovo modo di produrre conoscenze è essenzialmente pragmatico, rivolto al *risolvere del problema*, formazione sociale, che si impegna non solo sui criteri tradizionali, di tipo accademico, ma su quei specifici per la

pratica. La pragmatica è il fondamento di una concezione filosofica per cui la realtà non è qualcosa di immutabile, statico, chiuso, ma un processo, creazione continua, cioè un corso di fatti in pieno svolgimento.

Parole-chiavi: pragmatica, atto lingvistic, contesto, performance, enunțiat, discors.

De câteva decenii încoace, științele limbajului se deschid spre un domeniu foarte vast, cu frontiere fluide, care este cel al comunicării. După o perioadă lungă în care cercetările asupra limbajului s-au centrat pe aspectele structurale, o nouă disciplină lingvistică – **pragmatica** – provoacă interesul specialiștilor din domeniu, dar și din alte științe, așa cum sunt psihologia, psihosociologia, psiholingvistica, neurologia, psihiatria.

Termenul *pragmatică* provine de la grecescul *pragmatikos* (care se referă la acțiune), iar **pragmatica** este știința care studiază limbajul din punctul de vedere al relației dintre semne și utilizatori sau raporturile dintre simboluri, semnificația lor și persoanele care le utilizează. Înscrisă, din punct de vedere istoric, în câmpul semanticii (știința semnelor) și în cel al lingvisticii (centrată pe cod), pragmatica își structurează domeniul pe „actul de limbaj” [2, p. 47].

Pragmatica și-a asumat fenomene și fapte teoretice, metodologice, interpretative pentru care lingvistica încă nu putea oferi soluții. S-a impus ca domeniu consacrat nu

numai formelor *verbale* în cursul întrebunțării lor, ci poate fi tratată și ca o ramură a lingvisticii care se ocupă de uzul limbajului. Fiind definite drept utilizare a limbii în context social și familial, abilitățile pragmatice reprezintă o parte a abilităților sociale. Semnificația rațională a unui cuvânt sau a unei expresii constă exclusiv în relevanța sa imaginabilă și în impactul asupra conduitei vieții. După W. James, pragmatica constă în încercarea de a interpreta orice concepție în funcție de consecințele sale practice, în a deturna privirile noastre de la lucrurile prime, categorii, necesități presupuse, pentru a ne orienta spre lucrurile ultime, spre rezultate, consecințe, fapte. Pragmatica tinde să facă distincție între *semnificația enunțului, intenția vorbitorului și conceptul pe care încearcă să-l transmită*. Datorită complexității problemelor pe care le rezolvă, pragmatica își revendică spații de cercetare din ce în ce mai diversificate: „cercetarea formelor indiciale ale limbii ca expresii prin care sensul enunțării devine constitutiv enunțului [...], fundamentarea distincției dintre sensul literal și cel comunicativ [...], teoria actelor de limbaj în toată complexitatea și variabilitatea lor” [10, p. 1].

Pragmatica stă la temelia unei concepții filosofice pentru care realitatea nu este ceva imuabil, static, închis, ci este proces, devenire, creație continuă, deci un

curs de fapte în plină desfășurare. Or, așa cum afirmă F. de Saussure, „Nimic nu există în limbă, care să nu fi existat anterior în vorbire” [13, pp. 36-43]. Succesul caracterizării domeniului pragmaticii trebuie să fie în contrast cu celelalte ramuri ale lingvisticii: combinațiile dintre ansambluri de sunete și ansambluri de sens. Dimensiunea pragmatică se introduce prin *faptele de enunțare, de inferență și de instrucțiune*. Enunțul poate fi considerat cea mai importantă achiziție a pragmaticii, prin funcția lui autoreferențială, „sensul unui enunț este imaginea enunțării sale” sau, cu alte cuvinte, înțelegerea unui enunț ar însemna înțelegerea rațiunii enunțării sale. Enunțarea este parte integrantă din semnificația enunțului. Se vorbește despre semnificația autoreferențială atunci când semnificația unei fraze sau a unei expresii lingvistice face aluzie la enunțarea sa [3, p. 19]. Totuși, în anumite cazuri, comunicarea poate să nu fie literală și face apel la context. Una dintre sarcinile pragmaticii este de a explica cum poate ajunge un auditor să înțeleagă o enunțare la modul non-literal și de ce locutorul a ales mai curând un mod de expresie non-literală, decât un mod de expresie literală. În alți termeni, **pragmatica** are ca sarcină să descrie, cu ajutorul unor principii non-lingvistice, procesele de inferență necesare pentru a accede la sensul comunicat de enunț [10, p. 17].

Pragmatica cunoaște diferite orientări, în funcție de modul de abordare a două categorii de probleme: *structura limbajului*, dependentă de context, și *principiile uzului limbajului* sau ale înțelegerii lui, raportată sau nu la structura lingvistică.

În orientarea lui Grice (1979), pragmatica este o cercetare a înțelegerii, și nu o producere a limbajului. Aspectele pragmatice sunt codificate în limbă, ea definește **trei concepte esențiale**, cum ar fi *contextul, performanța și actul*.

O altă tratare a pragmaticii o găsim la Magda-Margareta Manu [8, p. 9], care vorbește despre o pragmatică interculturală, ce include viziunea psihologică, sociologică și etnolingvistică asupra fenomenului lingvistic, și care consideră „pragmalingvistica” drept „o teorie a competenței și performanței comunicative”, reunind teoria actelor de limbaj, teorii ale interacțiunii verbale, teoria competenței comunicative și teoria politeții verbale. Elementul unificator îl constituie conceptul de „act lingvistic”, pragmatica fiind, astfel, studiul actelor lingvistice în fluxul convențional. Reflectând asupra caracterului pragmatic al comunicării în dimensiunea sa acțională, discursul este definit de către Anca Măgureanu ca „sistem dinamic de acte efectuate de unul sau de mai mulți locutori

cu anumite intenții” de comunicare [9, p. 370].

Din punctul de vedere al pragmaticii, discursul corelează în mod decisiv cu abordarea statutului enunțării prin „postulatul autonomiei enunțării”, introdus în ecuație de perspectiva pragmaticii integrate [10, p. 106]. Enunțul este influențat de contextul ce adaugă noi informații, nu neapărat lingvistice, la cele deja spuse. De exemplu, în *A venit numai/doar Ion* trebuie să știm care este ansamblul de persoane ce trebuiau să vină și n-au venit, eventual de ce n-au venit etc., pentru ca enunțul să aibă o relevanță recunoscută [5, p. 21]. O perspectivă cu caracter integrator asupra implicațiilor contextuale pe care pragmatica le generează asupra producerii/receptării obiectului textual-discursiv este prezentată de Elena Dragoș, care prezintă o dublă determinare a termenului: „diviziune a semioticii lingvistice”, respectiv „studiul oricărei referințe explicite făcute de vorbitor la context” [Idem, p. 19].

Pragmatica este definită ca *știința uzului, utilizării limbii*, ce tratează adaptarea semnelor la anumite **contexte referențiale, situaționale, acționale** sau *interpersonale*. Dacă obiectul de studiu al gramaticii este descrierea sistemului limbii, obiectul de studiu al pragmaticii este funcționarea sistemului limbii.

F. de Saussure, în lucrarea *Teoria semnului lingvistic*, prezintă trei perspective de încadrare a pragmaticii în lingvistică:

- ✓ o *perspectivă sintactică*, ce relevă relația dintre semne;
- ✓ o *perspectivă semantică*, ce relevă relația dintre semn și obiectul desemnat;
- ✓ o *perspectivă pragmatică*, ce relevă relația dintre semn și cel care îl vehiculează.

Definită drept „studiul utilizării limbajului, în opoziție cu studiul sistemului lingvistic, care privește propriu-zis lingvistica” [11, p. 13], pragmatica a cunoscut diferite orientări, în funcție de modul de abordare a două categorii de probleme: **structura limbajului dependentă de context și principiile uzului limbajului** sau ale înțelegerii lui, raportate sau nu la structura lingvistică.

În literatura de specialitate se vorbește despre trei grade ale pragmaticii [5, p. 22]:

- **pragmatica de gradul întâi**, care se ocupă cu *studiul competenței*, respectiv al simbolurilor stabilite referitoare la context (loc, timp, interlocutori) – cum este *semantica indexicală*, practică de Émile Benveniste, sau *pragmatica logică* a lui Herman Parret ;

- **pragmatica de gradul doi**, bazată pe conceptul de „performanță” (realizarea actelor de vorbire în context), în sens diferit

de cel din tradiția generativistă: dacă pentru Chomsky performanța definește *producerea limbajului*, pentru H.P. Grice, de exemplu, pragmatica este o *cercetare a înțelegerii limbajului*, de unde și înrudirea pragmaticii, din acest punct de vedere, cu discipline precum psiholingvistica și sociolingvistica [14, pp. 106, 212-213, 710];

- **pragmatica de gradul trei**, care are la bază conceptul de „act”: limbajul nu are o funcție descriptivă, ci una acțional-pragmatică, inaugurată de J.L. Austin prin teoria actelor de vorbire și continuată de J. Searle.

Cele trei concepte de bază ale pragmaticii implică o dimensiune subiectivă a limbajului, tradusă în opoziția lingvistică sistem – uzul sistemului, cel din urmă fiind domeniul de studiu al pragmaticii; aceasta se constituie, în opinia Elenei Dragoș, „într-o metateorie a semnificației intenționale, având la bază conceperea limbajului fie din punctul de vedere al comunicabilității, fie din punctul de vedere al naturii sale acționale” [5, p. 35], care constituie principii esențiale în orice pragmatică și care sunt complementare

Conceptele, axele care interesează pragmatica sunt „situația de comunicare”, „intenția comunicativă”, contextul, dezvoltarea capacităților convenționale și organizarea informației în discurs. Interesul specialiștilor pentru acest nou segment al

științelor comunicării se bazează pe importanța deosebită pe care o au abilitățile de comunicare în societatea contemporană, în care comunicarea este esențială pentru a putea intra în relații cu alții, pentru a te integra mai ușor în lumea muncii, a afacerilor, în societate, pentru exprimarea propriilor nevoi, drepturi, opinii [4, p. 235].

La nivel pragmatic, semnificația prezentată în limbă este completată de comprehensiunea discursului, „ca ansamblul circumstanțelor în care are loc enunțarea” [6, p. 492]. Prin urmare, pragmatica, prin discurs, va governa atât modalitățile de actualizare (ale frazelor), prin nivelul sintactic, în calitate de forme de suprafață produse de regulile de bună formare, cât și realizarea sensului într-o situație comunicativă cu referire la ceea ce desemnează prin „relativitatea pragmatică a sensului” [7, p. 145]. Implicațiile și conexiunile produse de aceste constatări fac ca **domeniul pragmaticii** să se intersecteze în anumite sfere cu *teoria comunicării*, cu *teoria actelor de vorbire*, cu *teoria acțiunii*, cu *sociolingvistica* etc.

Pentru analiza contextelor de natură comunicativă și situațională, pragmatica reprezintă o prioritate, dacă avem în vedere faptul că producerea și prelucrarea textului se axează pe surprinderea modului de realizare a coerenței textuale prin procedee de natură sintactico-semantică, dar și de

natură semantico-pragmatică. Abordând nivelul pragmatic prin prisma dublei determinări a producerii/receptării obiectului textual-discursiv, conform spuselor lui Plett, determinarea textualității nu se mărginește numai la aspectul lingvistic, ci și la transpunerea limbii într-o acțiune sociocomunicativă [12, p. 86].

Noile tendințe în educație configurează emergența unui nou mod de producere a cunoașterii, în care aceasta are loc în contexte socioeconomice mai largi, de natură transdisciplinară [1, p. 40]. Tendința pragmaticii în analiza fenomenelor care transcend materialul lingvistic susține conceptul de „competență comunicativă”, ceea ce aduce în prim-plan distincția dintre sensul literal și sensul figurat, care ar mai putea fi prezentate deschis sau voalat, sau ceea ce este enunțat, și nu presupus. Materializarea competenței comunicative se realizează din perspectiva pragmaticii presupuzițiilor, ale căror funcții susțin, atât prin extensie, cât și prin demonstrație, mari spații ale analizei pragmatice. Selecția lexicală este elocventă pentru importanța strategiilor inferențiale de factură pragmatică. Comunicarea poate fi înțeleasă drept o modalitate de a transmite în mod clar, coerent o sumă de idei, pe când locutorul poate percepe comunicarea și prin abilitatea de a asculta activ și de a prelua în mod constructiv anumite idei receptate.

Bibliografie

1. Alois G. Management general și strategic în educație. Iași: Polirom, 2007.
2. Austin J. L. How to do things with words. Oxford: Clarendon Press, 1962.
3. Caffi C. Sei lezioni di pragmatica. Roma: Carocci, 2009.
4. Chastain K. The Development of Modern-Language Skills: Theory to Practice. Chicago: Rand McNally et Co., 1971.
5. Dragoș E. Introducere în pragmatică. Cluj: Casa Cărții de Știință, 2000.
6. Ducroix O., Schaeffer J.M. Noul Dicționar Enciclopedic al Științelor Limbajului. București: Babel, 1996.
7. Garcia-Berrio A.A Theory of the Literary Text. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1992.
8. Manu M. Elemente de pragmalingvistică a românei vorbite regional. București: Dual Tech, 2003.
9. Măgureanu A. A nara – a povești sau a mima. În: SCL, an XXXVII, nr. 5, 1986, pp. 363-371.
10. Moeschler J., Reboul A. Dicționar enciclopedic de pragmatică. Cluj-Napoca: Echinoc, 1999.
11. Moeschler J., Reboul A. Théorie pragmatique et pragmatique

- conversationnelle. Paris: Armand Colin, 1996.
12. Plett H. Știința textului și analiza de text. București: Univers, 1983.
13. Saussure F. Curs de lingvistică generală. Iași: Polirom, 1998.
14. Slama-Cazacu T. Psiholingvistica – o știință a comunicării. București: All, 1999.

Topica părților de propoziție în textele de limbă română veche

The topic of the sentence in texts of old English

**Valentina Ciobanu, doctor în filologie,
conferențiar universitar,
Catedra de pedagogie a învățământului
primar,**

**Facultatea de Științe ale Educației și
Informatică,**

UPS „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

În acest articol ne-am referit la topica subiectului în textele vechi din sec. XVI-XVIII, în care locul obișnuit al subiectului este antepoziția lui față de predicat, dar el apare frecvent și în sintagme ce se caracterizează prin plasarea predicatelor pe primul loc.

În unele propoziții din textele vechi, complementele directe precedă subiectele, deoarece apare tendința de a evidenția importanța obiectului asupra căruia se răsfrânge acțiunea.

Cuvinte-cheie: topică liberă, topica subiectivă, topica subiectului, topica obiectelor directe, antepoziție, ordinea cuvintelor.

Abstract

In this article we will refer to the topic of the subject in the old texts from XVI-XVIII century in which the usual place of the subject is in anteposition to predicate but it can be found frequently in collocations that characterized through of the predicates in the first place. in some sentences from old texts the direct complements precede the subjects because it